

HRONOLOGIJA VAŽNIJIH DOGAĐAJA IZ ŽIVOTA JEVREJSKE ZAJEDNICE U JUGOSLAVIJI (1954 i 1955)

U „Jevrejskom almanahu 1954“ objavljena je hronologija od 1944—1953 godine zaključno. Sada se nastavlja objavljivanje važnijih događaja u 1954 i 1955 godini. Ona je i ovoga puta obuhvatila i neke važnije događaje iz života pojedinih opština, koji po svom značaju prelaze lokalne okvire, kao i neke događaje koji su značajni za celu jevrejsku zajednicu Jugoslavije, iako nemaju neku neposrednu vezu sa samim radom i životom Saveza. Naravno, iz same hronologije, pa i kada bi bila mnogo potpunija, ne može se videti sav mnogostrani rad Saveza i naše jevrejske zajednice, koji se pretežno — kao i svake druge ustanove ili organizacije — ne sastoji samo iz važnih događaja, nego i iz svakodnevnih i raznovrsnih, redovnih i vanrednih delatnosti.

Nadamo se da će ova hronologija korisno poslužiti čitaocu za upoznavanje našeg života u ovom dvogodišnjem periodu, a Savezu, opštinama i zainteresovanim pojedincima za dalju razradu i dopunu.

1954 godina

- 22 januar — Povodom petogodišnjice smrti književnika Hinka Gottlieba, Jevrejska opština u Osijeku priredila je komemorativno veče.
- 28 januar — U Beogradu je umro Isak Mašijah, dugogodišnji član Izvršnog odbora Saveza jevrejskih opština Jugoslavije i istaknuti jevrejski javni radnik kroz nekoliko decenija.
- januar — U zamenu za staru zgradu zaklade Lavoslava Švarca u Zagrebu dobijena su od države sredstva za podizanje novog Doma za jevrejske starce i starice.
— Učešće jevrejske zajednice Jugoslavije sa 18 knjiga i publikacija sa jevrejskom tematikom na izložbi jevrejskih knjiga i publikacija u Londonu. Izložbu je priredio Kulturni departman Svetskog jevrejskog kongresa.
- 6 februar — Jevrejska opština u Beogradu priredila je svečanu akademiju posvećenu uspomeni Jelene Demajo, poznate jevrejske javne radnice.
- mart—april — Na poziv Jevrejske opštine u Brislu, sekretar Saveza prof. Solomon Kalderon posetio je jevrejske opštine u Brislu i Anversu.
- april — Odluka Saveza da se pristupi sistematskom prikupljanju materijala o učešću Jevreja u Narodnooslobodilačkoj borbi Jugoslavije.
- 12 maj — Umro je Meir Musafija, dugogodišnji član biv. Jevrejskog kluba u Sarajevu i jedan od vodećih članova biv. Jevrejskog pevačkog društva „La Lira“ i saradnik lista „Židovska svijest“ koji je pre rata izlazio u Sarajevu.

- 8—13 maj — Učešće delegacije Saveza na proslavi povodom šestogodišnjice Nezavisnosti države Izrael u sastavu: Avram Mevorah, član Izvršnog odbora Saveza, dr Pavao Centner, predsednik Jevrejske opštine u Osijeku, i Benjamin Samokovlija, predsednik Jevrejske opštine u Skoplju. — Učešće Avrama Mevoraha na III kongresu Svetske sefardske organizacije u Jerusalimu kao delegata Saveza.
- 26 maj — Predsednik Republike Josip Broz-Tito zahvalio Savezu na čestitci povodom njegovog rođendana i zaželeo nove uspehe u radu. — Novoimenovani jugoslovenski poslanik u Izraelu Jovan Vukmanović predao akreditivne predsetniku Izraela.
- maj — Uspostavljeni su kontakt i saradnja sa izraelskom institucijom „Jad Vašem“, koja ima za cilj ovekovečenje uspomene na jevrejsku katastrofu i junaštvo Jevreja u savezničkim vojskama, partizanskim odredima i getima, te prikupljanje istoriskih podataka o prošlosti nastradalih jevrejskih zajednica.
- 23 jun — Šezdesetogodišnjica Solomona Kalderona, direktora gimnazije u penziji i sekretara Saveza, dugogodišnjeg jevrejskog javnog radnika, koji je pre rata napisao jevrejsku istoriju za srednje škole.
- jun — Jevrejsku zajednicu Jugoslavije posetili su Josef Vilen, ugledni jevrejski javni radnik iz SAD i član odbora za spoljne poslove Američkog jevrejskog komiteta, i njegova supruga Peri Vilen, predsednica Međunarodne organizacije jevrejskih žena.
- jul — U izdanju Saveza izišao je iz štampe prvi posleratni Jevrejski almanah za 1954 god. — Jevrejsku zajednicu u Jugoslaviji posetio je Solomon Adut, profesor i rabin iz Brisla.
- jul—avgust — Jevrejske opštine u Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, Subotici i Novom Sadu, uz pomoć Saveza, organizovale su letovanje jevrejske dece na moru i u planinama. — Jevrejsku zajednicu Jugoslavije posetio je i obišao Zagreb, Beograd, Sarajevo, Dubrovnik, Rijeku i Opatiju, Mozes Bekelman, generalni direktor velike jevrejske humanitarne organizacije JOINT, sa suprugom.
- 20 avgust — 4 septembar — Dr Albert Vajs, predsednik Saveza, kao delegat Svetskog jevrejskog kongresa, učestvovao je u radu Kongresa Internacionalne unije za zaštitu dece, u Zagrebu.
- 6—8 septembar — Na poziv Jevrejske opštine u Beču, dr Albert Vajs posetio je Jevrejsku opštinu i druge jevrejske institucije u Beču i održao predavanje o jevrejskoj zajednici u Jugoslaviji.
- 16 septembar — U Izraelskom poslanstvu u Beogradu predate su diplome dr Dušanu Bratiću, biv. jugoslovenskom poslaniku u Izraelu, i njegovoj supruzi o upisu u Zlatnu knjigu Jevrejskog nacionalnog fonda, za njihove zasluge u produbljivanju prijateljskih odnosa između Jugoslavije i Izraela. U Zlatnu knjigu upisalo ih je Udruženje jugoslovenskih Jevreja u Izraelu.
- 20 septembar — Dr Ezra Joran, ministar Izraela u Jugoslaviji, otputovao iz Jugoslavije na novu dužnost.
- septembar — Jevrejska zajednica Jugoslavije uputila je čestitku jevrejskoj zajednici u SAD povodom proslave tristogodišnjice njenog postojanja. — Konferencija za jevrejska materijalna potraživanja od Nemačke odobrila za školsku 1954/55 godinu stipendije za tri jevrejska studenta iz Jugoslavije. — Jevrejski studenti u Zagrebu osnovali hor pri zagrebačkoj Jevrejskoj opštini. — U izdanju Saveza, u pripremi Menahema Romano, rabina iz Sarajeva, izašao je Jevrejski kalendar za 5715 god.

- 22 oktobar — Svečana sednica Saveza jevrejskih opština Jugoslavije povodom desetogodišnjice obnovljenog rada posle Oslobođenja. Sa sednice upućen pozdravni telegram Predsedniku Republike Josipu Brozu - Titu.
- oktobar — Dr Edvin Ferber, lekar iz Zagreba, prisustvovao je kao delegat velike jevrejske zdravstvene organizacije OSE konferenciji Svetske zdravstvene organizacije u Opatiji.
- Delegati Socijalističke omladine Izraela, koji su boravili u Jugoslaviji kao gosti Narodne omladine Jugoslavije, posetili naš Savez.
- Delegati Zadružnog saveza Izraela, koji su boravili u Jugoslaviji kao gosti jugoslovenskih zadrugara, posetili naš Savez.
- U Beogradu je počeo sa radom jevrejski omladinski klub, kao sekcija Jevrejske opštine.
- 31 oktobar — 4 novembar — Dr Albert Vajs, predsednik Saveza, učestvovao na konferenciji predstavnika mnogih jevrejskih zajednica sa direkcijom JOINT-a u Parizu.
- novembar — U Beograd je doputovao novoimenovani izvanredni poslanik i ministar Izraela u Jugoslaviji, Arje Levavi.
- 7 decembar — Svečana sednica uprave Jevrejske opštine u Beogradu povodom desetogodišnjice obnovljenog rada.
- 18 i 19 decembar — Treća redovna sednica Glavnog odbora Saveza i svečana akademija Saveza u velikoj sali Jevrejskog doma u Beogradu povodom desetogodišnjice obnovljenog rada.
- 25 decembar — Jevrejska opština u Skoplju priredila svečanu akademiju povodom desetogodišnjice obnovljenog rada.
- decembar — Udruženje jugoslovenskih Jevreja u Izraelu priredilo u Tel Avivu i Haifi svečane prijeme u čast novog jugoslovenskog poslanika u Izraelu, Jovana Vukmanovića.
- Jovan Vukmanović, jugoslovenski poslanik u Izraelu, posetio jugoslovensko odeljenje „Šume Mučenika“.

1955 godina

- 15 januar — U Sarajevu je umro poznati književnik Isak Samokovlija, koji je u svojim delima prikazivao život i stradanja bosanskih Jevreja.
- Pri Jevrejskoj opštini u Beogradu otvoren je klub članova.
- januar — Učešće jevrejske zajednice Jugoslavije na izložbi jevrejske književnosti i publicistike u Londonu, s većim brojem knjiga, koje su u prošlosti ili u novije vreme objavljene na području današnje Jugoslavije od strane jevrejskih pisaca ili sa jevrejskom tematikom.
- 5 februar — Jevrejska opština u Novom Sadu otvorila je čitaonicu.
- 21 februar — U Zagrebu je umro natkantor Bernard Griner.
- mart — Učešće jevrejske zajednice Jugoslavije na izložbi slika i skulptura jevrejskih umetnika koji su poginuli u logorima i u deportaciji kao žrtve nacističkog terora. Izložbu je organizovao Muzej jevrejske umetnosti u Parizu. Izloženo je nekoliko radova pok. Danijela Ozma.
- Dr Ziga Nojman, član Glavnog odbora Udruženja jugoslovenskih Jevreja u Izraelu i istaknuti jevrejski javni radnik, posetio je jevrejske opštine u Beogradu i Zagrebu.
- mart—april — Dr Albert Vajs, predsednik Saveza, prilikom službenog boravka u SAD, obišao je veće jevrejske organizacije, a naročito Udruženje jugoslovenskih Jevreja u SAD, JOINT, Svetski jevrejski kongres, Američki jevrejski komitet, i održao više predavanja o životu i radu jevrejske zajednice u Jugoslaviji i konferencije za štampu.
- 26—28 april — Dr Zdenko Levntal, član Izvršnog odbora Saveza, učestvovao u Parizu na osnivačkoj konferenciji Udruženja jevrejskih biblioteka u Evropi i Izraelu.

- april—maj — Bencion Levi, član Izvršnog odbora Saveza i pretsednik Jevrejske opštine u Beogradu, i Bela Kraus, pretstavnik Jevrejske opštine u Somboru, kao delegati Saveza, prisustvovali proslavi sednogodišnjice Nezavisnosti države Izrael. Tom prilikom su posetili naselja jugoslovenskih iseljenika u Izraelu, Udruženje jugoslovenskih Jevreja, jugoslovensko odeljenje „Šume Mučenika“ i dr.
- Izraelski poslanik u Jugoslaviji Arje Levavi posetio jevrejske opštine i institucije u Zagrebu, Novom Sadu i Skoplju.
- 1 maj — Osvećenje spomenika Jevrejima-borcima i žrtvama fašizma iz Opatije i okoline.
- 2 maj — Raspisan je nagradni konkurs Saveza za naučne i umetničke radove sa jevrejskom tematikom, u vezi sa desetogodišnjicom obnovljenog rada jevrejske zajednice Jugoslavije.
- 10 maj — Udruženje jugoslovenskih Jevreja u Izraelu priredilo u jugoslovenskom odeljenju „Šume Mučenika“ u Izraelu komemoraciju palim borcima u oslobođilačkim ratovima i žrtvama fašizma.
- 22 maj — Četvrti redovna sednica Glavnog odbora Saveza.
— Osvećenje spomenika pok. Isaka Mašijaha, dugogodišnjeg istaknutog jevrejskog javnog radnika i člana Izvršnog odbora Saveza.
- maj — Edita Vajs, sekretar ženske sekcije Jevrejske opštine u Beogradu, posetila više jevrejskih dečjih zabavišta, omladinske klubove i ženska udruženja u Londonu.
- 20—26 jun — Hor Jevrejske opštine u Beogradu priredio dva koncerta u Beču, kao gost tamošnje Jevrejske opštine.
- jun — Pet godina izlaženja Biltena Saveza jevrejskih opština Jugoslavije.
- 1 jul — Prva vanredna sednica Glavnog odbora Saveza.
- 17 jul — Osvećenje spomenika palim Jevrejima-borcima i žrtvama fašizma u Malom Idošu.
- 22 jul — U Jerusalimu je umro istaknuti jevrejski javni radnik Albert Ozmo, koji je pre rata osnovao prvi cionistički list u Bosni „Židovska svijest“.
- jul — U Izraelu je objavljena knjiga „Zapisi iz Oslobođilačkog rata“, Rodoljuba Čolakovića, potpretsednika Saveznog izvršnog veća, u prevodu Cvi Rotema pod naslovom „Eš Bazaar“ („Oganj u šumi“).
— Za jugoslovenski deo „Šume Mučenika“ u Izraelu prikupljeno je u Jugoslaviji 15,241.804 dinara.
— Jevrejsku zajednicu u Jugoslaviji posetio je dr Izrael Goldstein, pretsednik Američkog jevrejskog kongresa iz Njujorka i ugledni jevrejski javni radnik. Tom prilikom bio je primljen kod Rodoljuba Čolakovića, potpretsednika Saveznog izvršnog veća.
- jul—avgust — Letovanje 226 jevrejske dece i omladinaca u kampu kod Rovinja.
- 1 avgust — U Beogradu je umro Stanislav Vinaver, poznati književnik i publicista.
- 2—18 avgust — Učešće jevrejskog hora iz Jugoslavije na II svetskom festivalu jevrejskih horova u Izraelu. Tom prilikom hor je nastupio i na drugarskim večerima koje su priredili snifovi Udruženja jugoslovenskih Jevreja u Tel Avivu, Jerusalimu i Nahariji.
- 10—20 avgust — Učešće četiri lekara iz Jugoslavije na Svetskom kongresu jevrejskih lekara, u Izraelu.

- avgust — U Zagrebu počelo zidanje novog jevrejskog doma staraca.
— Emanuel Celer, ugledni član američkog parlamenta i istaknuti jevrejski javni radnik, koji je boravio u Jugoslaviji po službenom poslu, posetio je naš Savez.
- avgust—septembar — Dr Pavle Nojberger, počasni predsednik Udruženja jugoslovenskih Jevreja u SAD i istaknuti jevrejski javni radnik, posetio jevrejsku zajednicu u Jugoslaviji.
- 10 septembar — Jevrejska opština u Subotici proslavila je 180-godišnjicu svog postojanja i deset godina obnovljenog rada posle Oslobođenja.
- septembar — U Jugoslaviji su boravili Mozes Levit, predsednik JOINT-a iz Njujorka, i Čarls Dordan, zamenik generalnog direktora JOINT-a za Evropu. Oni su posetili jevrejske opštine u Splitu, Sarajevu, Beogradu i Zagrebu. Bili su primljeni kod Moše Pijade, predsednika Savezne narodne skupštine, i kod drugih pretstavnika narodne vlasti i državne uprave.
— Konferencija za jevrejska materijalna potraživanja od Zapadne Nemačke odobrila stipendije za tri jevrejska studenta iz Jugoslavije.
— Predsednik Jevrejske opštine u Skoplju, Benjamin Samokovlija, posetio jevrejske zajednice u Atini i Solunu.
— Izraelski poslanik u Jugoslaviji Arje Levavi posetio Jevrejsku opštinu i institucije u Sarajevu.
— U izdanju Saveza, u pripremi Menahema Romano, rabina iz Sarajeva, izašao je jevrejski kalendar za 5716 godinu.
— Grupa izraelskih studenata, koji su boravili u Jugoslaviji kao gosti Saveza studenata Jugoslavije, posetila je naš Savez.
- septembar—oktobar — Aleksandar Levi, član Izvršnog odbora Saveza, boraveći kao turista u Norveškoj, posetio je jevrejsku zajednicu u Oslu.
- 3 oktobar — Pedeseti rođendan dr Alberta Vajsa, predsednika Saveza jevrejskih opština Jugoslavije, profesora Pravnog fakulteta u Beogradu, publiciste i poznatog dugogodišnjeg jevrejskog javnog radnika.
- 10 oktobar — U Sarajevu je umro dr Avram Baruh, biv. predsednik Jevrejske opštine u Sarajevu i sudija Vrhovnog suda NR Bosne i Hercegovine.
- 15—20 oktobar — Učešće dr Alberta Vajsa, predsednika Saveza, na godišnjoj konferenciji JOINT-a u Parizu. U radu ove konferencije učestvovalo je 120 delegata iz mnogih zemalja Evrope, Afrike, Azije i Amerike.
- 20 oktobar — Osvećenje spomenika Jevrejima-palim borcima i žrtvama fašizma, u Bačkoj Palanki.
- 24 oktobar — Dr Albert Vajs, predsednik Saveza, posetio Savez jevrejskih opština u Švajcarskoj, i u Cirihi održao predavanje o jevrejskoj zajednici u Jugoslaviji.
- oktobar — Maks Sorger iz Beograda, koji je službenim poslom boravio u Varšavi, posetio je i razne jevrejske ustanove sa kojima su uspostavljani kontakti posle prekida od više godina.
— Centralna organizacija Jevreja Bugarske stupila posle više godina opef u kontakt sa našim Savezom.
— U Subotici još dve ulice nazvane po istaknutim Jevrejima iz Subotice, Jene Kalmaru i Izidoru Milko.
- 6 novembar — Jevrejska opština u Zagrebu priredila svečanu akademiju povodom desetogodišnjice obnovljenog rada.
- 10 novembar — U Jerusalimu su svečano sahranjeni posmrtni ostaci dr Aleksandra Lihta, jednog od najistaknutijih jevrejskih javnih radnika predratne Jugoslavije, koji su preneti iz Švajcarske u Izrael.

novembar—decembar — U Izraelu su boravili dr Oskar Stern iz Zagreba i Ankica Milhofer iz Bjelovara, kao gosti Jevrejskog nacionalnog fonda, nagrađeni u vezi postignutih rezultata u sabirnoj akciji za jugoslovensko odeljenje „Šume Mučenika“.

10 decembar — Umro je u Njujorku Mozes Bekelman, generalni direktor JOINT-a.

decembar — Dr Arje Tartakover, pretsednik izraelskog ogranka Svetskog jevrejskog kongresa i profesor jerusalimskog univerziteta, posetio jevrejsku zajednicu Jugoslavije.

— Naš Savez je posetio profesor Lesli Grin iz Londona, poznati naučnik i jevrejski javni radnik, koji je boravio u Jugoslaviji kao sekretar Udruženja za međunarodno pravo.